

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผล ของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

Relationship Between Sustainable Leadership of School Administrators and
School Effectiveness under Bangkok Metropolitan Administration

พัชรภรณ์ สิทธิสิตย¹ และกัลยมน อินทุสุต²

Patcharaporn Sittisatit and Kanyamon Indusuta

Received: February 20, 2023

Revised: May 05, 2023

Accepted: June 10, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 370 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Cohen และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเที่ยง เท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู โดยรวมอยู่ในระดับ

¹⁻² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง; Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

Corresponding author, e-mail: baifern563sittisatit@gmail.com, Tel. 082-2745618

มาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบยั่งยืน, ประสิทธิภาพของสถานศึกษา, สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study sustainable leadership of school administrators according to the perception of teachers in the educational institutions under Bangkok Metropolitan Administration; 2) to study the effectiveness of schools according to the perception of teachers in the educational institutions under Bangkok Metropolitan Administration; and 3) to study the relationship between sustainable leadership of school administrators and the effectiveness of educational institutions under Bangkok Metropolitan Administration. This was a survey research. The sample group included teachers who practiced teaching in educational institutions under Bangkok Metropolitan Administration, academic year 2021, totaling 370 people. The sample was determined using a ready-made table of Cohen and stratified random sampling was done. The research tool was a 5-level rating scale questionnaire with a reliability of .97. Statistics used in data analysis were percentages, means, and standard deviations and analysis of relationships using the Pearson correlation coefficient. The results of the research found that 1) sustainable leadership of school administrators according to teachers' perceptions, overall, was at a high level; 2) the effectiveness of the educational institution according to teachers' perception, overall was at a high level; and 3) the relationship between sustainable leadership of school administrators and the effectiveness of the schools had a high level of relationship, statistically significant at the .01 level.

Keywords: Sustainable Leadership, School Effectiveness, Educational Institutions under Bangkok Metropolitan Administration

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในทุก ๆ ด้าน ประเทศต่างๆ ทั่วโลก จึงพยายามพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครอง รวมถึงด้านการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกหลักในการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของประชากรในชาติ เพื่อนำไปสู่ การแข่งขันในเวทีโลก (ปรียานุช ศรีสุขคำ และคณะ, 2564) ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้าน การศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา (2560) จึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ฉบับนี้ขึ้น เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ และการศึกษามีความสำคัญอย่าง ยิ่งในการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน และการที่จะพัฒนาคนให้มีความรู้และสามารถดำรงชีวิตใน สังคมได้อย่างมีความสุขนั้น ต้องพัฒนาที่การศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (วิรัช บุญรักษ์ และวิเชียร รุ่งนัย, 2564)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีความพยายามปฏิรูปการศึกษา เพื่อยกระดับ คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้ง เป้าหมาย ไว้ เนื่องจากคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษามักแปรปรวนไปตามผู้นำของ สถานศึกษาอยู่เสมอ โดยประสิทธิผลของการบริหารการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือความ ล้มเหลวหรือไม่นั้น ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญก็คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานั้นเอง (สุนทรี พร อำพลพร, 2565) ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำของสถานศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญในการ พัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาเป็นผู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จ พร้อมทั้งต้องรักษา ระดับคุณภาพและบริการการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้คงอยู่และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สุวิตรา บุญแจ้ง, 2563) ดังนั้น การมีภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิผล ของสถานศึกษา (ศุภมาส ภาสุระ และสุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561)

สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นสถานศึกษาที่อยู่ภายใต้นโยบาย และการกำกับ ดูแลของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถพิจารณา ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาประการหนึ่ง คือ คุณภาพของนักเรียนที่เป็นไปตามมาตรฐานของ หลักสูตร โดยพิจารณาคุณภาพของผู้เรียนจากผลการทดสอบ O-NET ที่ประเมินนักเรียนที่กำลัง ศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลคะแนนเฉลี่ย 5 ปี ย้อนหลังของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2559-2563 แสดงให้เห็นถึงผล คะแนนเฉลี่ยใน 4 รายวิชา ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เมื่อ พิจารณาเป็นรายวิชา พบว่า คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยสูงกว่าระดับประเทศทุกปีการศึกษาคิดเป็น

ร้อยละ 0.88, 1.99, 1.81, 2.15 และ 2.74 ตามลำดับ วิชาภาษาอังกฤษมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศทุกปีการศึกษา ร้อยละ 0.65, 1.87, 0.48 และ 2.32 ตามลำดับ ยกเว้นปี 2559 ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ร้อยละ 0.55 สำหรับวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศในปี 2559, 2561 และ 2563 ร้อยละ 0.06, 0.07 และ 0.56 ตามลำดับ ยกเว้นปี 2560 และ 2562 พบว่า คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ ร้อยละ 0.29 และ 0.33 ตามลำดับ ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำกว่าระดับประเทศ ในปี 2560, 2562 และ 2563 ร้อยละ 1.05, 3.2 และ 0.03 ตามลำดับ ยกเว้นปี 2559 และ 2561 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ ร้อยละ 1.38 และ 3.6 ตามลำดับ และผลคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลคะแนนเฉลี่ย 5 ปี ย้อนหลังมีคะแนนเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำกว่าระดับประเทศในทุกรายวิชา จากผลคะแนนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผลคะแนนเฉลี่ย 5 ปี ย้อนหลังของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของคะแนนที่มีทั้งสูงและต่ำกว่าระดับประเทศอย่างชัดเจน ทำให้เห็นถึงความสามารถในการรักษาระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครยังไม่ต่อเนื่อง เกิดจากสถานศึกษามีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารสถานศึกษาตามกำหนดระยะเวลา ส่งผลให้นโยบายของสถานศึกษาไม่ต่อเนื่อง ทำให้แนวทางในการปฏิบัติงานขาดความยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารคนใหม่ขาดความเชื่อมโยงในการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้เพื่อการบริหารจัดการศึกษา การดำเนินการและพัฒนาสถานศึกษารวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น สมรรถนะและคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนเชื่อมโยงไปยังการบริหารสถานศึกษา ดังนั้นในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและพัฒนาที่ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่สามารถบริหารสถานศึกษา โดยอาศัยภาวะผู้นำแบบยั่งยืน ซึ่งภาวะผู้นำแบบยั่งยืน เป็นภาวะผู้นำที่จะรักษาและพัฒนาการเรียนรู้ในเชิงลึกที่แผ่ขยายและยั่งยืนสำหรับทุกคน ในวิถีทางที่สร้างผลประโยชน์หรือไม่สร้างผลเสียให้กับผู้อื่นไม่ว่าจะในปัจจุบันหรือในอนาคตก็ตาม เพราะการบริหารสถานศึกษาไม่ใช่เพียงแค่การมองหาผู้นำที่ถูกต้องหรือการฝึกอบรมให้ผู้นำเหล่านั้นมีสมรรถนะ แต่เป็นการสร้างระบบและสภาพแวดล้อมของความเป็นภาวะผู้นำแบบยั่งยืน ทำให้ผู้นำสามารถนำสถานศึกษาไปสู่การพัฒนาและการประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนทุกคนในสถานศึกษา (Hargreaves, A., 2007) จะทำให้การพัฒนาสถานศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน แม้สถานศึกษาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารคนใหม่ก็ตาม

จากความสำคัญและปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น คุณภาพผู้เรียน คุณภาพของครู และคุณภาพของการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สะท้อนประสิทธิผลของสถานศึกษาที่เกิดจากภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาและคุณภาพมาตรฐานการบริหารจัดการศึกษา นำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากร ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร การศึกษา 2564 จำนวน 13,541 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 370 คน ซึ่งได้จากการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018) และทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยการใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามกลุ่มเขต และการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) โดยการเทียบสัดส่วน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 12 เรื่อง แล้วคัดเลือกด้านที่มีความถี่สูงสุด จำนวน 4 ด้าน คือ 1) ด้านความลุ่มลึกในองค์ความรู้ (Depth Knowledge) 2) ด้าน

การกระจายภาวะผู้นำ (Distributed Leadership) 3) ด้านความหลากหลาย (Diversity) และ 4) ด้านความพร้อมด้านทรัพยากร (Resourceful)

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ผู้วิจัยนำแนวคิดของฮอยและมิสเกล (Hoy, W. K. & Miskel, C. G., 1991) ได้แก่ 4 ด้าน คือ 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และ 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ และกลุ่มเขต เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตอนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้ของครูที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยแบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert, R., 1967)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาบทความทางวิชาการ และบทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์เฉพาะ ดำเนินการสร้างแบบสอบถามแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยเลือกข้อคำถามที่มี IOC ตั้งแต่ .60-1.00 ถ้าข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า .60 นำไปปรับปรุงหรือตัดทิ้งตามความเหมาะสม แล้วนำแบบสอบถามไปปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3. นำแบบสอบถามทดลองใช้ (Try-out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน และเมื่อได้ข้อมูลจึงนำไปหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ .97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขออนุญาตจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงไปยังสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล พร้อม QR CODE แบบสอบถามผ่าน Google Form ส่งไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับจำนวน 370 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3. นำข้อมูลของครูผู้ตอบแบบสอบถามจาก Google Form มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมทางสถิติต่อไป

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหาร สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวม ($\bar{X} = 4.01$) และรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกระจายภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 4.06$) ด้านความลุ่มลึกในองค์ความรู้ ($\bar{X} = 4.02$) ด้านความพร้อมด้านทรัพยากร ($\bar{X} = 4.00$) และด้านความหลากหลาย ($\bar{X} = 3.95$)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ด้าน	ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 370		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านความลุ่มลึกในองค์ความรู้	4.02	0.75	มาก	2
2	ด้านการกระจายภาวะผู้นำ	4.06	0.78	มาก	1
3	ด้านความหลากหลาย	3.95	0.78	มาก	4
4	ด้านความพร้อมด้านทรัพยากร	4.00	0.78	มาก	3
รวม		4.01	0.72	มาก	

2. ระดับการรับรู้ของครูที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.22$) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ($\bar{X} = 4.20$) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ($\bar{X} = 4.19$) และด้านความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.03$) ตามค่าเฉลี่ยที่ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ด้าน	ประสิทธิผลของสถานศึกษา	n = 370		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.19	0.59	มาก	3
2.	ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก	4.20	0.61	มาก	2
3.	ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	4.22	0.57	มาก	1
4.	ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษา	4.03	0.80	มาก	4
รวม		4.01	0.72	มาก	

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .838$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ภาวะผู้นำแบบยั่งยืน	ประสิทธิผลของสถานศึกษา				
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_{tot}
X_1	.554**	.636**	.674**	.808**	.756**
X_2	.533**	.679**	.669**	.803**	.759**
X_3	.595**	.694**	.711**	.842**	.802**
X_4	.617**	.700**	.738**	.842**	.816**
X_{tot}	.931**	.902**	.961**	.945**	.838**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร มีการบูรณาการระหว่างความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ทักษะประสบการณ์ที่สะสมมา ทำให้มีความรอบรู้ ความชำนาญ และความเชี่ยวชาญในหน้าที่การบริหารสถานศึกษา และมีความสามารถในการแสวงหาทรัพยากรทางการศึกษาที่มีหลากหลาย พร้อมทั้งมีเทคนิคในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อนำไปสู่การบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผล รวมถึงมีการเปิดโอกาสให้ครูสามารถแสดงออกถึงภาวะผู้นำร่วม โดยมีการผสมผสานความหลากหลายของครูในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกันนำไปสู่วัฒนธรรมการทำงานที่ดีขององค์กร พร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุน และให้ครูพัฒนาตนเอง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความสามารถ และทักษะที่หลากหลายเหล่านั้นร่วมกัน เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์และนำไปแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน เพื่อการพัฒนาและการรักษาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Hargreaves, A. (2007) อธิบายว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืน เป็นภาวะผู้นำที่รักษาและพัฒนาการเรียนรู้ในเชิงลึกที่แผ่ขยายและยั่งยืนสำหรับทุกคนในวิถีทางที่มีสร้างผลประโยชน์ไม่ว่าจะในปัจจุบันหรือในอนาคตก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Çayak, S. (2021) พบว่า ระดับตามการรับรู้ของครูในเมืองอิสตันบูล ประเทศสาธารณรัฐตุรกี ที่มีต่อภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) สอดคล้องกับการศึกษาของวิไลภรณ์ เตชะ (2561) พบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) สอดคล้องกับการศึกษาของศุภมาส ภาสุระ และสุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) พบว่า สมรรถนะของผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของลดารชา วิชญปริดการ และศิปปัย สุวรรณมณี (2562) พบว่า ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของภาวิณี วัฒนพรหม (2565) พบว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$)

2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสิทธิภาพของสถานศึกษา คือ ตัวบ่งชี้ของการจัดการศึกษามีคุณภาพ ดังนั้นสถานศึกษาจึงมุ่งพัฒนาประสิทธิภาพของสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งนโยบายของสำนักงานการศึกษา มุ่งเน้นการขับเคลื่อนและส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมี

คุณภาพไปสู่ผลผลิต คือ นักเรียน เพื่อพัฒนาสู่อัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครที่พร้อมด้วยคุณธรรม ซึ่งผู้บริหารในฐานะผู้นำมีการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย นโยบายที่ใช้ในการวางแผน กำหนดกลยุทธ์ ในการดำเนินงานในสถานศึกษา จึงทำให้ครูให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่กำหนดไว้ รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการแก้ปัญหาในการบริหารจัดการในสถานศึกษาเป็นอย่างดี พร้อมทั้งมีการพัฒนาครูอยู่เสมอ พร้อมทั้งแสวงหานวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีโครงการพัฒนา นักเรียนให้มีเจตคติทางบวกและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เหมาะสมกับวัย ตลอดจนพัฒนาให้ นักเรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สังคมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทำให้นักเรียนสามารถเข้าศึกษาต่อในชั้นระดับสูงขึ้น เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชน และสถาบัน การศึกษาอื่น ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (1991) กล่าวว่า สถานศึกษาจะมีประสิทธิผล ถ้าผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตั้งไว้บรรลุตามเป้าหมายหรือเกินเป้าที่ตั้งไว้ และประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้ภาวะผู้นำเป็นศูนย์รวมในการจัดการศึกษาทำให้ครูและนักเรียนเกิดความพึงพอใจเป็นผลทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กวิสรา ชูทอง (2560) พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) สอดคล้องกับการศึกษาของนิรันดร์ สุโดด (2561) พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงาน การศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของขวัญ ฤทัย ภูสาระ (2562) พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$)

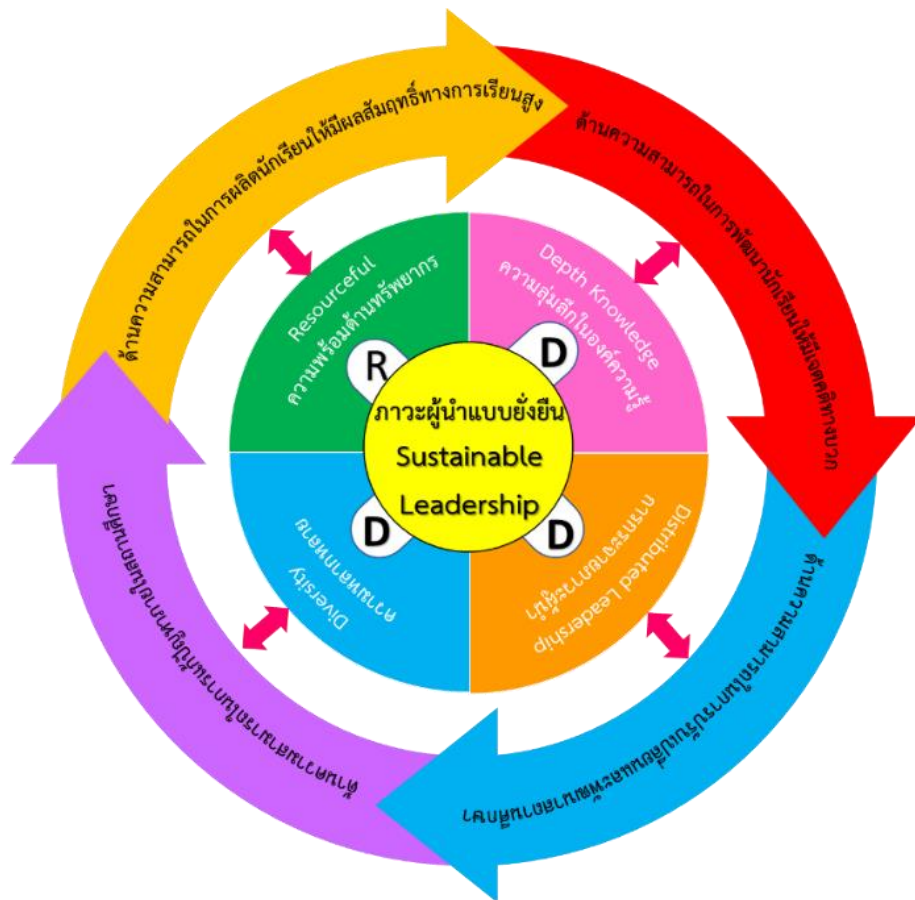
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็น เพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ให้ความสำคัญว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่งผล โดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นกลไกหลักในขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีการวางแผนในการเตรียมความพร้อมตนเองและครูในสถานศึกษาอยู่เสมอ เพื่อรองรับสถานการณ์ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษา พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง โดยใช้ความมุ่งมั่นในองค์ความรู้ การเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีความรู้ที่

หลากหลาย รวมทั้งตัวผู้บริหารเองมีความตื่นตัวในการพัฒนาตนเอง ใฝ่หาความรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อนำเทคนิควิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ รวมถึงวิธีการถ่ายทอดภาวะผู้นำนั้นให้สามารถคงอยู่กับตนเองและสถานศึกษาที่ดำรงตำแหน่งต่อไป เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงานของสถานศึกษา ตลอดจนมีการกระจายภาวะผู้นำและสร้างความรับผิดชอบร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน ปรับเปลี่ยนระบบและโครงสร้างขององค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนและพัฒนาครูที่เป็นกำลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลง ให้ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ รวมทั้งมีการสร้างวัฒนธรรมองค์การในการทำงาน ให้กับบุคลากรในสถานศึกษา โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นในระยะยาวและคงอยู่ แม้ว่าจะเปลี่ยนผู้บริหารสถานศึกษาก็ตาม จึงทำให้สถานศึกษาสามารถรักษาคุณภาพและผู้บริหารสถานศึกษาความสามารถในการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลให้ประสิทธิผลโรงเรียนดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของอินทร์แปลงอบอุ้น และกนกอร สมปราษฎ์ (2560) พบว่า ภาวะผู้นำโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำแบบยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวสันต์ ศักดิ์ดาศักดิ์ (2565) พบว่า ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำที่ยั่งยืนกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r_{xy} = .862$) และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของสุวิตรา บุญแจ้ง (2563) พบว่า ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษามีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r_{xy} = .626$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำแบบยั่งยืน เพราะการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีอิทธิพลกับบุคลากร โดยต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ เป็นผู้มีความลุ่มลึกในองค์ความรู้อย่างถ่องแท้ในหน้าที่และใฝ่หาความรู้ให้ตนเองอยู่เสมอ เพื่อถ่ายทอดกลยุทธ์ในการทำงานให้แก่บุคลากรให้เกิดความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจในการปฏิบัติงาน มีการบริหารงานแบบกระจายอำนาจให้แก่บุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน และให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีวิธีการดึงศักยภาพสูงสุดของบุคลากรในทีมงานให้สามารถบรรลุตามเป้าหมาย ทั้งด้านการทำงานและส่วนตัว นำไปสู่การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการ

พัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะชีวิตและด้านเจตคติ ทำให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และให้ความสำคัญการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาทั้งในด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านทรัพยากร (Materials) และด้านการบริหารจัดการ (Management) เป็นหลักการสำคัญของผู้บริหารที่จะต้องทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลลัพธ์เกิดกับผู้เรียนมากที่สุด สามารถรักษาระดับคุณภาพการศึกษาให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลการวิจัยระดับด้านภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการพัฒนาในด้านการมีความหลากหลาย เพื่อเข้าใจ

ถึงความหลากหลายของครูแต่ละคนในสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย และนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างวัฒนธรรมขององค์กร นำไปสู่การดำเนินงานที่เกิดประโยชน์แก่สถานศึกษาในด้านต่าง ๆ และทำให้เกิดความเป็นเลิศของสถานศึกษาหลายรูปแบบ

2. ผลการวิจัยระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการพัฒนาในด้านการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา เพื่อการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสมกับสถานการณ์ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความสามารถในการบูรณาการความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่ผ่านมา และควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ และแก้ปัญหาในสถานศึกษา

3. ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการพัฒนาในด้านการมีการกระจายภาวะผู้นำกับความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และจำเป็นต้องมีวิธีการส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการแสวงหาวิธีการ หรือนวัตกรรม ในการจัดการเรียนการสอน และดำเนินการต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเรียนทำให้โรงเรียนมีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จทุกด้านเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กวิสรา ชูทอง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดปราจีนบุรี. (งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ขวัญฤทัย ภูสาระ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- นิรันดร์ สู่โดด. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน (ประเภทสามัญศึกษา) สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ปริญญ ชรัสสุคำและคณะ. (2564). อิทธิพลของภาวะผู้นำเหนือผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วารสารสหศาสตร์คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 21(2), 162-176.
- ภาวิณี วัฒนพรหม. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(3), 179-192.
- ลดารชา วิชญปริดากร และศิลป์ชัย สุวรรณมณี. (2562). ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. ใน รายงานการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10 (น. 1109). สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- วสันต์ ศักดิ์ดาคักดี. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืน กับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วิรัช บุญรักษ์ และวิเชียร รุ้ยนียง. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 18(83), 72-83.
- วิไลภรณ์ เตชะ. (2561). โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้นภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- ศุภมาส ภาสุระ และสุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). การศึกษาระดับสมรรถนะภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 13(3), 377-387.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ : พรินทวนกราฟฟิค.

- สุนทรีพร อำพลพร. (2564). สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสาร มจร บาลีศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 7(3), 194-207.
- สุวิตรา บุญแจ้ง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของสถานศึกษา กับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (การศึกษา ค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อินทร์แปลง อ่อน และกนกอร สมปราชญ์. (2560). ภาวะผู้นำโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพพัฒนาวิชาชีพครู ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(2), 25-35.
- Çayak, S. (2021). The Effect of Sustainable Leadership Behaviors of School Principals on Teachers Organizational Commitment and Job Satisfaction. *Discourse and Communication for Sustainable Education, Discourse and Communication for Sustainable Education*, 12(1), 102-120.
- Cohen, L., Manion, L, & Morrison, K. (2018). *Research methods in education*. (8th ed.). New York : Routledge.
- Hargreaves, A. (2007). Sustainable leadership and development in education: creating the future, conserving the past. *European Journal of Education*, 42(2), 223-233.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (1991). *Education administration: Theory research and practice*. (4th ed.). New York : McGraw-Hill.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York : Wiley & Son.

